

Martina Reitmaierová: Koncepce výchovy mimo vyučování v socialistickém Československu

Bakalářská práce – studijní obor Pedagogika volného času

Posuzovaná práce čítá celkem čtyři kapitoly. První se zabývá proměnami výchovy mimo vyučování v socialistickém Československu, avšak spíše se věnuje základnímu pojmosloví. Další dvě kapitoly, totiž druhá a třetí, reflektují jednak původní koncepci výchovy mimo vyučování a posléze změnu, která charakterizovala vývoj od konce 60. let. Čtvrtá – a nejkratší – kapitola pak komparuje parametry obou výchovných systémů.

Autorka se ujala tématu, popisujícímu situaci v době relativně nedávné, kterou však sama ještě nemohla prožít. Jestliže tedy v práci používá publikace dobových teoretiků socialistické pedagogiky, nemůže si dokázat jejich skutečný „Sitz im Leben“. A tyto publikace samozřejmě nepokryjí některé aspekty výchovy mládeže, které byly velmi problematické. Například militarizace společnosti a pokusy o její aktivizaci v „boji proti imperialismu“ se projevila již ve výchově mládeže, a to nejen povinnou výukou brané výchovy, ale též pokusy o získání zejména chlapců pro volnočasové aktivity, související s působením ozbrojených nebo represivních složek totalitního státu (Svazarm aj.).

Je ovšem pravdou, že život občanů ve společnosti, ovládané mocenským monopolem Komunistické strany Československa, měl svůj běžný každodenní „provoz“, který se mohl vzdalovat od jinak negativní podstaty celého systému, což diplomantka vystihla například formulací „pozitivní i negativní stránky koncepce ze 70. let“ (s. 6) Tuto společnost charakterizuje jako „komunistickou“ (s. 36), i když ve skutečnosti byla označována jako „socialistická“. Pochopila ovšem zásadní vliv sovětských vzorů, podle nichž se musely organizovat nebo jimž se musely přizpůsobovat veškeré společenské, kulturní i hospodářské činnosti státu, včetně pedagogických metod a koncepcí.

Poněkud zvláštní je diplomantčina charakteristika společnosti, která „začala toužit po uvolnění a svobodě, příjemném požitku a rovnocenných vztazích mezi lidmi ... přibližně od roku 1980“ (s. 14). Proč právě 1980? Vystihla zdánlivost „dobrovolné“ účasti dětí v organizaci Pionýr, „která byla spíše vynucená a nic jiného v tomto směru dětem nezbývalo“ (s. 16). Zásadní informace o socialistické pedagogice volného času a jejích proměnách získává diplomantka od dobového autora Václava Bláhy. Diplomantka formuluje tehdejší prolínání školské a mimoškolní výchovy mj. formulací: „Některé předměty povinného vyučování probíhaly i mimo školu a stále se jednalo o povinnou výuku a naopak některá zájmová činnost mohla probíhat přímo ve třídě.“ (s. 20)

Ohledně dokumentu „Další rozvoj československé výchovně vzdělávací soustavy“ zmiňuje, že byl vydán na základě zájmu samotného ÚV KSČ (s. 25), avšak nepíše, kdo jej skutečně vydal (rezort školství a výchovy byl již v 70. letech v kompetenci republik, nikoli federace). Šlo tedy o stranický nebo státní dokument? Podobně není jasný původ příruček „Výchovně vzdělávací činnost ve školní družině“ (s. 30) a „Metodické statí k výchovně vzdělávací práci ve školní družině II“ (s. 32).

V práci jsou některá přehlédnutí nebo překlepy, i když ne v nadměrném množství. Navrhuji známku velmi dobře.

Praha, 8. 5. 2014

.....
Doc. JUDr. Stanislav Příbyl, Ph.D.